

انتشارات شاهنگ

www.ketab.ir

■ سرشناسه: قلی‌زاده، عادل، ۱۳۴۶ - عنوان و نام پدیدآورنده: چاپ دستی ■ مشخصات نشر: تهران، شاهنگ، ۱۳۹۴. ■ مشخصات ظاهری: ۲۰۰ | ص: مصور (بخشی رنگی): ۲۲ × ۲۹ س م.

ISBN 978 - 600 - 130 - 131 - 5

■ وضعیت فهرست‌نویسی: فبپای مختصر

■ یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nliai.ir> قابل دسترسی است.

■ یادداشت: ■ شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۶۷۷۵۶

انتشارات شباهنگ

چاپ‌وستی

گردآوری و تدوین عادل قلی‌زاده

| صفحه‌آرایی: تریا نیرومند | نظارت چاپ: فرهاد رزاقی کاشانی | طرح جلد: علی باقری | لیتوگرافی: هنرگرافیک |

| چاپخانه: نقش‌ایران | صحافی: شکیب | چاپ اول: ۱۳۹۴ | شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه |

| شابک: ۵-۱۳۱-۱۳۰-۶۰۰-۹۷۸ |

فروشگاه انقلاب: خیابان انقلاب، پلاک ۱۱۹۲، تلفن ۶۶۴۹۱۰۹۸

فروشگاه فروردین: خیابان انقلاب، خیابان فروردین، ساختمان ناشران، پلاک ۱۶، تلفن ۶۶۴۱۳۱۷۵

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان شهدای زاندارمیری، پلاک ۴۹، تلفن ۶-۶۶۹۶۴۲۳۵، فاکس ۶۶۴۶۰۳۶۵

فهرست

پیشگفتار

فصل ۱ چاپ دستی

۹	چاپ دستی و انواع آن
۹	تفاوت یک چاپ اصل (نوآفرین) با چاپ کپی (بی اعتبار)
۱۰	چاپ آزاد (مستقل) و چاپ کاربردی
۱۰	روش های مختلف حکاکی و چاپ دستی

فصل ۲ لیتوگرافی چیست؟

۱۷	شیمی لیتوگرافی
۲۰	نقش صابون در لیتوگرافی
۲۱	نقش آب در لیتوگرافی
۲۲	اسیدپنکی یا اسیدپته ی آب
۲۲	نقش چربی ها، روغن ها و موم ها در لیتوگرافی
۲۲	دیگر مواد چرب مورد استفاده در لیتوگرافی
۲۳	خلاصه ی مراحل کار در چاپ لیتوگرافی
۲۳	سنگ لیتوگرافی و مراحل آماده سازی آن
۲۴	درجه بندی های کاربراندوم مورد استفاده در سه مرحله ی سایش
۲۵	شرح کامل شیوه ی عمل آوری و سایش سنگ
۲۴	نکاتی درباره سنگ ساب با لوی گی تور
۳۵	کاغذ و مقوای چاپ لیتوگرافی

فصل ۳ طراحی و تثبیت طراحی بر سطح کار قبل از چاپ

۳۹	انتقال طرح بر سنگ یا فلز
۳۹	ابزار طراحی و ترسیم
۴۴	شیوه ها و ابزار کار با مرکب مخصوص طراحی لیتو
۵۲	روند تثبیت طرح اجرا شده بر روی سنگ لیتو، برای گرفتن چاپ
۵۵	طراحی (تُست) مرکبی
۵۶	روند صمغ زنی در طراحی مرکبی
۶۳	مرحله و روند برنینگ (سوزاندن) و اچینگ قبل از روند چاپ
۶۳	اصلاحات و افزودنی ها بر روی سنگ قبل از چاپ نهایی
۶۳	مراحل حساسیت بخشی دوباره برای ایجاد اصلاحات بر سنگ

فصل ۴ لیتوگرافی پلیت های فلزی

۶۵	آماده سازی پلیت های فلزی
۶۷	تصاویر روند آماده سازی پلیت فلز «روی» برای طراحی بر روی آن
۶۸	تصاویر روند حساسیت بخشی دوباره بر روی پلیت فلزی

۷۰	طراحی روی پلیت
۷۰	احیای دوباره و کاربرد چند پاره‌ی پلیت‌های فلزی «روی»
۷۱	تصاویر روند احیای دوباره‌ی پلیت‌های «روی»
۷۲	تصاویر روند طراحی بر روی فلز
۷۳	تثبیت طرح بر پلیت فلز «روی»
۷۳	اولین مرحله‌ی فرایند عمل‌آوری سطح
۷۴	دومین مرحله‌ی فرایند عمل‌آوری سطح
۷۴	روند کامل تثبیت پلیت فلزی آلومینیوم بعد از ایجاد طراحی روی آن و زدن صمغ عربی
۷۵	روند حساسیت‌بخشی دوباره بر پلیت فلزی آلومینیوم یا «روی» برای ایجاد اصلاحات
۷۶	تصاویر روند تثبیت طرح انجام شده بر روی پلیت «روی»
۸۰	تصاویر روند تثبیت پلیت‌های «روی» با استفاده از محلول پرپازول Prepasol
۸۱	تصاویر روند گرفتن چاپ آزمایشی و نسخه‌های چاپی از پلیت فلزی
۸۴	تثبیت طرح با شلاک یا لاک الکل، پس از شستن (حذف) تصویر، مواد لازم ... و دستورالعمل
۸۵	تصاویر روند تثبیت پلیت فلزی با شلاک
۸۶	تصاویر روند غلتک زدن تصویر و گرفتن چاپ آزمایشی
۸۷	حساسیت‌بخشی دوباره Counter – etching
۸۷	رعایت نکات ضروری و ایمنی در ساخت محلول‌های حساسیت‌بخش و کار با اسیدها
۸۷	دستورالعمل ساخت محلول حساسیت‌بخشی دوباره Counter etch
۸۷	حساسیت‌بخشی دوباره با زاج Alum
۸۸	تصاویر مراحل ایجاد یک طرح ترکیبی با حساسیت‌بخشی دوباره
۹۳	فصل ۵ مرحله‌ی چاپ
۹۳	مراحل گرفتن نسخه‌ی چاپی
۹۴	معرفی ابزار، مواد و دستگاه‌ها در مرحله‌ی چاپ
۱۰۹	فصل ۶ لیتوگرافی رنگی
۱۰۹	لیتوگرافی رنگی در چاپ دستی
۱۲۱	فصل ۷ پلیت‌های کاغذی (مقوایی)
۱۲۲	فهرست مواد برای چاپ گرفتن از پلیت کاغذی
۱۲۲	شیوه‌ی ساخت پلیت کاغذی (مقوایی)
۱۲۳	چاپ گرفتن از پلیپ کاغذی در لیتوگرافی بدون پرس
۱۲۵	فصل ۸ کاغذهای انتقال و لیتوگرافی انتقالی
۱۳۳	(تصاویر) مراحل ساخت یک لیتوگرافی انتقالی بر روی سنگ
۱۳۸	امتیازات شیوه‌ی انتقالی
۱۳۸	ساخت کاغذ انتقال بدون روکش (ساده)
۱۳۹	کاغذهای ترانسفر روکش‌دار
	انواع کاغذهای روکش‌دار انتقالی و کاربرد عمده، ترکیب مواد و فرمول ساخت بعضی از آنها (کاغذ انتقال نوشتن؛ سنگ
۱۳۹	به سنگ؛ بافت‌دار؛ پلیت فلزی شیوه‌ی «چاپ گود»؛ شفاف، ever damp ؛ «آثار» تجربی؛ اتوگرافی)
۱۴۰	طرز ساخت کاغذ انتقال لیتوگرافی پس از تهیه و ساخت مواد اولیه

فصل ۹ تکنیک‌های تجربی

چند شیوه و تکنیک تجربی

(لیتوگرافی مونوتایپ؛ انکراوینگ خطی روی سنگ؛ طراحی با آسفالتوم؛ شیوه‌ی لیتوی انتقالی چاپ برجسته؛ شیوه‌ی

پایه کوله یا chine colle)

لیتوگرافی خشک

ظهور اولیه‌ی لیتوگرافی خشک

آماده‌سازی پلِت‌ها در لیتوگرافی خشک

آماده‌سازی پشت فتوپلِت

مواد طراحی در لیتوگرافی خشک

صمغ‌های عربی و رنگابه‌های لوشو Lo shu

رنگابه‌های تونری، گچ‌ها، ترانسفرها

انتقال فتوکپی‌ها

رنگابه‌های پودر تمپرا

تکنیک عایق (ماسکه)‌سازی سیلیکونی

خطوط درای پوینتی Dry point

اصلاحات بر روی پلِت خشک

فرایند تثبیت پلِت در لیتوگرافی خشک با سیلیکون و رقیق‌کننده‌های نقاشی

فرایند شستن تصویر بر روی پلِت برای چاپ در لیتوگرافی خشک

مرحله‌ی چاپ و مرکب‌زنی در لیتوگرافی خشک

مرکب لیتوگرافی خشک

غلظت‌ها

چاپ پلِت با پرس تخت لیتوگرافی در لیتوگرافی خشک

چاپ پلِت لیتوگرافی خشک با پرس اجینگ

تبدیل پلِت‌های سستی به پلِت‌های خشک

فصل ۱۰ تنظیم نسخه‌های چاپی

مراحل ساخت یک مُهر برجسته‌زن ساده (chop)

اصطلاحات مهم در تنظیم نسخه‌ها

جدول علائم اختصاری در پای نسخه‌های چاپی و مفاهیم آنها

فصل ۱۱ پیوست

شرح مواد و سیاهه‌ای از ابزار مورد استفاده در لیتوگرافی

فصل ۱۲ اصطلاحات مهم چاپ و لیتوگرافی

منابع

«چاپ شیمیایی» Chemical Printing، عنوان دقیق روشی از چاپ دستی است که توسط آلویس زنفلدر Aloys senefelder حدود دو قرن پیش تکمیل و نامگذاری شد و امروزه این روش را با نام «لیتوگرافی» Lithography یا «چاپ سنگی» می‌شناسند، که خود از ریشه‌ی «لیتوس» Lithos یونانی به معنای سنگ گرفته شده است.

این چاپ، به علت کیفیت ویژه و منحصر به فردش، از همان آغاز، علاقه‌ی بیشتر هنرمندان مطرح حوزه‌ی تجسمی از «گویا» تا «پیکاسو» را به خود جلب کرده است. از آن پس، این رشته در بیشتر دانشکده‌ها و مدارس معتبر هنری در جهان، به عنوان یکی از اصلی‌ترین و جذاب‌ترین دروس تخصصی محسوب شده، آموزش داده می‌شود. اما متأسفانه در مراکز و دانشکده‌های هنری کشورمان تاکنون، توجهی به آن نشده است و تا آنجا که اطلاع دارم مقاله یا کتابی در مورد این رشته و تکنیک‌هایش، به زبان فارسی، دیده نمی‌شود.

در هر صورت، به عقیده‌ی نگارنده، وجود منبعی مکتوب و قابل استفاده‌ی عموم هنرمندان تجسمی، درباره‌ی چاپ سنگی، ضروری به نظر می‌رسد و غفلت بیش از این، شایسته نیست. از آنجا که هر کار و هر قدم ابتدایی، خواه‌ناخواه دچار لغزش‌هایی است، بدون هیچ ادعایی، امید است که حداقل این نوشتار، باعث انگیزه‌ی بیشتر برای تحقق و پژوهش‌های پسین و فعالیت‌های عملی در این رشته، در آینده‌ای نزدیک، و انتشار آنها گردد.

در این نوشتار سعی شده است در حد توان، دانستی‌های مورد نیاز، از میان چندین منبع اصلی این رشته، در مورد روش‌ها، اصول و روند کلی به کارگیری ابزار و تکنیک‌های مورد نیاز این نوع چاپ خاص ارائه گردد. با تمام سعی انجام شده، امکان وجود لغزش‌هایی اعم از واژه‌گزینی و یا سایر موارد می‌رود؛ از این رو، اشاره و گوشزد آنها، موجب خوشحالی و سپاس نگارنده خواهد شد. در پایان بر خود لازم می‌بینم به نشانه‌ی قدردانی از راهنمایی‌های عملی هنرمند محترم جناب آقای یعقوب امدادیان، که سال‌ها پیش، تجربیاتش را بی‌دریغ و مهربانانه در اختیار من و دوستانم گذاشت، سپاسگزاری نمایم. و نیز از مدیریت محترم نشر «شاهنگ» جناب آقای احمدزاده به دلیل این اقدام فرهنگی ارزنده.